

הערת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ם
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 8 בראשית

דיני בציעת הפת

סימן קסח עד סעיף יא

שני סוגי פת

ח. פת **שעורים ופת כוסמין** אף שהכוסמין יפים יותר, מברך על שעורים שהוא ממין שבעה שמפורש בפסוק. וי"א שחביב קודם, והעיקר שמין שבעה קודם. (שו"ע ס"ד). פת **כוסמין ופת שיפון**, פת כוסמין חשוב שהוא מין חיטים. פת **שיפון ושכולת שועל** שיפון עדיף שחביב יותר ושניהם מין שעורים. (מ"ב ס"ק יג).

פת נקיה וקיבר

ט. פת **נקיה ופת קיבר** ושניהם מין אחד ושניהם שוים או שלמים או פרוסים, פת נקיה חשוב. אבל אם **הפת קיבר חשוב** יותר, כגון חטים לגבי שעורים, או שלם לגבי פרוס מברך על הקיבר. שתיהן נקיות **ואחד לבנה יותר** מברך עליה אף אם השניה גדולה יותר (שו"ע שם, מ"ב ס"ק יד-טו).

סדר המעלות

י. מעלת **שבעת המינים** קודם לכל, ואחריו **שלם**, ואחריו **נקי**, ואחריו **גדול**. (מ"ב ס"ק טו).

פת עכו"ם ופת ישראל

יא. פת **עכו"ם נקיה** ופת ישראל קיבר אם אין נזהר מפת עכו"ם איזה שירצה יקדים, ואם נזהר טוב **לסלק הפת** עכו"ם מהשולחן עד אחרי המוציא. ואם הם **שוים** פת ישראל קודם. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק יז).

אחד נזהר מפת גוי ואחד לא

יב. אם **בעל הבית אינו נזהר** מפת עכו"ם ודעתו לאכול רק מזה כי היא נקיה, **ובני ביתו** שנוזהרים יאכלו מפת שאינו נקי של ישראל, בוצע על נקיה של עכו"ם כי הוא הבוצע.

ואם **בעל הבית נזהר** מפת עכו"ם ומיסב עמו **ישראל שאינו נזהר**, כיון שבעל הבית בוצע ומוציא האורח בברכתו, **התירו לו לבצוע על של נקיה של עכו"ם**, וכבר הותר לכל הסעודה, והוא שהפת **חביבה** לו. וכהיום שכל אחד מברך לעצמו ברכת המוציא, יברך כל אחד על פתו שאוכל. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק כא).

פת הבאה בכיסנין

יג. פת הבאה בכיסנין שאין דרך בני אדם לקבוע עליהן סעודה רק אוכלים אותן **מעט דרך עראי** ברכתן בורא מיני מזונות ולאחריו מעין שלש.

ואם **אכל כשיעור קביעות סעודה** אף אם לא שבע, צריך

מעלת שלם

א. פת שלם אפילו **פת קיבר וקטן** חשוב יותר לברך עליו מחתיכות **פת נקיה וגדולה**. היה לפניו רק פרוסה ונטל לברך עליה והביאו לו שלימה, מניח הפרוסה בשלימה ומברך, ואם כבר **בירך על הפרוסה** יבצע אותה. (שו"ע ס"יא, מ"ב סק"א). ומנהג העולם להחשיב שלם אף אם חסר קצת, פחות מאחד חלקי ארבעים ושמונה. (שש"כ פני"ה, הע"כ כד בשם הגר"ז אוירבך).

מעלת חיטים

ב. פת **שלם משעורים וחתיכה מחיטים** אפילו היא קטנה מניח פרוסה תחת שלימה ובוצע משתיהן יחד. אף כי פרוסת חיטים עדיפה רק לצאת כל המעלות יניח שם גם השלם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג).

פת שיפון

ג. אם **השלימה משיפון** שהוא מין שעורים והחתיכה מחיטים או שעורים יבצע רק על החתיכה, כי שיפון לא מוזכר בתורה. (מ"ב סק"ג).

אינו רוצה לאכול

ד. אם אינו רוצה לאכול אלא **מאחד** יבצע עליו, ואין צריך לחוש לשני אף אם הוא לפניו והוא חשוב או חביב. ואם רצונו שוה **לאכול מזה או מזה** ושניהם מונחים לפניו מצוה מן המובחר לאכול מהחשוב יותר. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

מעלת גדולה

ה. שתי שלימות **ממין אחד** ואחת גדולה ואחת קטנה אם שניהם **שוים ביופי** מברך על הגדולה, ואם **קטנה נקיה** וגדולה קיבר מברך על קטנה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו).

חיבור שני חצאים

ו. אם יש לו שני חצאי לחם יחברם יחד **בעץ** וכדומה שיהא נראה כשלם, ולמג"א בחול אין צריך להדר בזה. ובשבת שצריך לחם משנה יחברם בעץ שאינו מוקצה, ואם יש לו אחר שלם לא יבצע על זה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ז-ט).

שלימה וחתיכה שנדבקו

ז. שני גלוסקאות שנדבקו ונאפו **ונחתך מהאחת** ושניה שלימה, טוב שיפריד החתיכה מהשלימה שתהא נראית שלימה ולא יניחנה דבוק אף שהיא גדולה יותר. ויבצע ממקום השלם שבה. ובפרוסה ממש אין חילוק מהיכן יבצע. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"יא).

נטילת ידים ומברך המוציא וברכת המזון. ואם אכל שיעור שאחרים אין קובעים עליו סעודה אף שהוא קובע בטלה דעתו ומברך מזונות ומעין שלש. ואם הוא זקן או נער תלוי בשיעור שבני מינם קובעים סעודה. (שו"ע סי' מ"ב ס"ק כה, ביה"ל ד"ה א"ע"פ).

קביעות סעודה מהפת

יד קביעות סעודה הוא אם אכלו לבדו, כשיעור שרגילים לשבוע ממנו לבדו. ואם אכלו עם דברים המלפתים את הפת די כשאוכל שיעור שאחרים רגילים לשבוע כשאוכלים עם דברים אחרים. ואם אכלו לבדו ושבע אף שאחרים לא היו שבעים ממנו לבדו אך עם דברים אחרים היו שבעים, מברך המוציא וברכת המזון. (מ"ב ס"ק כד).

ודעת המ"ב שמצרפים רק דברים המלפתים הפת (ש"כ פני"ד הע' קלב בשם הגרש"ז אורבך ועוד). וי"א שמצטרף אף דבר שאינו מלפת ואוכלו בפני עצמו (אג"מ או"ח ח"ג לד וח"ד מא). ובכיסים המלאים בפירות הסתפק החזו"א (כו ח), אם מצטרפים לשיעור קביעות סעודה, ודעת הגרש"ז אורבך לחלק בין מילוי המלפת את העיסה שמצטרף לבין מילוי הנאכל בפני עצמו שאין מצטרף. (וזה"ב בירור הלכה נד ג).

שיעור קביעות סעודה

טו. לכתחילה טוב לחוש לדעת המחמירים בשיעור קביעות סעודה שלא לאכול שיעור ארבע ביצים שהם כ-200 סמ"ק לדעת החזו"א, אך דעת השו"ע נוטה לדעת הגר"א ועוד שאין לברך המוציא וברכת המזון אלא כשיעור סעודה קבוע של ערב ובוקר. (מ"ב ס"ק כד). והיינו כשאוכל מפת לבד ארבע ביצים יוסיף על זה לפתן כדי שביעה של סעודה. (שו"ע"ר ס"ח).

אכילה בדרך ארעי

טז. האוכלים כשיעור קביעות סעודה בצורה עראית כגון בקידוש בבית הכנסת יש לדון אם נחשב קביעות סעודה לחייב ברכת המזון. (עי' ערוה"ש סי"ח, ש"כ פני"ד הע' סה בשם הגרש"ז אורבך).

שינה דעתו לקביעות סעודה

יז. אם מתחילה היה דעתו לאכול מעט ובירך בורא מיני מזונות ואחר כך השלים לשיעור קביעות סעודה מברך ברכת המזון אף שלא בירך המוציא, ואם כשנמלך דעתו לאכול עוד שיעור קביעות צריך נטילת ידים והמוציא וברכת המזון. (שו"ע סי' מ"ב ס"ק כו).

יח. אם בירך תחילה המוציא על מנת לאכול כשיעור קביעות סעודה, ונמלך לאכול פחות אין צריך לברך עכשיו מזונות, ואין ברכת על נטילת ידים לבטלה. (אג"מ או"ח ח"ב נד וי"ד ח"ג ק).

מהו פת הבאה בכיסנין

יט. פת הבאה בכיסנין יש לה ג' פירושים והלכה כדברי כולם.

1) יש מפרשים פת רגיל שיש בו כיסים שממולא בדבש או סוכר או אגוזים וכדומה, והמילוי הרבה וטעמו נרגש בעיסה, ואף אם אוכל העיסה בלי המילוי ברכתו מזונות שאין דרך לקבוע סעודה על פת כזו. ואם אוכל רק פירות המילוי מברך ברכתם. (שו"ע סי' מ"ב ס"ק כז-כח)

2) ויש אומרים עיסה שנלושה בדבש או מיני תבלין וכדומה, למחבר אף אם הרוב מים אבל טעמם נרגש בעיסה, ולרמ"א שיהא מהם הרבה או רוב ויהיה נרגש טעמם יותר מטעם העיסה, ואוכלים אותם למתיקה, אבל במעט שמן ותבלין מברך המוציא, וכן נוהגים. (שו"ע שם מ"ב ס"ק כט-לד).

3) ויש מפרשים פת אף שאין מתובלת אך באפייתן נעשים יבשים עד שנפרכים וכוססים אותם ואין הדרך לאכול מהם הרבה. (שו"ע שם מ"ב ס"ק לה).

צנימים

כ. צנימים אם היה לחם רגיל ועשו צנימים נשאר דינו כלחם. (כה"ח ס"ק סו). ואם נעשה מתחילה על מנת לאוכלו כקינוח ולא כלחם ברכתו בורא מיני מזונות. (ותן ברכה קו' התשובות עמ' יא בשם הגרש"ז אורבך).

מצה

כא. מנהג בני ספרד לברך במשך השנה על מצה בורא מיני מזונות. (מחזיק ברכה סי' קנח סק"ה). ומנהג בני אשכנז לברך המוציא. (מנח"י ח"א ע"א ז, שבה"ל ח"א סי' רה, קבץ צהר תשס עמ' רכו בשם הגרש"ז אורבך).

לחמניות דקים

כב. לחמניות שבלילתן עבה אף שהם דקים אבל עשויים לאכול מברך עליהם המוציא וברכת המזון. אבל אותן שבלילתן רכה ודקין מאד כמו חביתיות מברך בורא מיני מזונות ומעין שלש, ואם קבע סעודתו עליהם מברך המוציא וברכת המזון. ואותן שבלילתן רכה ומתפשטים באפייתן ונעשים דקין וקלושים כעלי ופלים אין לברך המוציא אף כשקבע. (שו"ע סי"ח מ"ב ס"ק לו-לח).

פת כיסנים בתוך הסעודה

כג. האוכל פת הבאה בכיסנים או לחמניות דקות בתוך הסעודה, אם אוכלם לקינוח ומתיקה טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. (שו"ע שם מ"ב ס"ק מ-מא). אמנם כיון שפת הבאה בכיסנים הוא ספק פת לכן אין לברך עליהם בתוך הסעודה אלא בודאי פת כיסנים, והוא שממולא ונילוש בדבש ודק ויבש, ואם אוכל עיסה הממולא בפירות המברך לא הפסיד. (ביה"ל שם ד"ה טעונים).

סוגי עוגות

כד. עוגות טורט שהסוכר והשמן והביצים הם מרובים מהקמח, וכן רוב העוגות שעושים מבלילה רכה ועוגות קצפת דינם כודאי פת כיסנים ובאכלם לקינוח מברכים בתוך הסעודה, ורק עוגות מבלילה עבה מבצק הם ספק פת כיסנים. (עי' אג"מ או"ח ח"ג לג, ותן ברכה בקו' התשובות ט' מהגרש"ז אורבך). וי"א שכל העוגות נחשבות ספק פת הבאה בכיסנים. וזה"ב בירור הלכה יב בשם הגר"ש אלישיב).

אכלם לשובע

כה. אם אכלם להשביע רעבונו אף אם אכל מעט, או מעשה קדירה שבאים למזון ותבשיל אף בממולא בפירות הם בכלל הסעודה ואין צריך ברכה. (מ"ב ס"ק מא-מג).

עיסה טפילה למרקחת

כו. רקיקים דקים וכדומה שנותנים מרקחת עליהם, ואין מתכוון לאכול הרקיקים הם טפלים למרקחת ונפטרים בברכת המרקחת. ואם אכל המרקחת והשאיר הרקיקים

ואכלם לבדם מברך עליהם מזונות, ואם אכלם יחד
ונשאר **קצת רקיק לבד** אין מברך עליו. (שו"ע שם מ"ב ס"ק מה-
מו).

ואם **הרקיקים או העיסה טובים** למאכל בעצמן וכונת
אכילתם גם בשבילם, אם **נאפו ביחד** הם העיקר ומברך
מזונות ופוטר המרקחת. ואם **אפה העיסה לבד** ואחר כך
הניח עליהם מרקחת, הרי שניהם עיקרים ומברך על
שניהם. (מ"ב ס"ק מה). ואם הניח שכבה **מועטת** או מילוי
מועט הריהו **טפל**. (שבה"ל ח"ז כז).

גלידה בגביע

כז. האוכל גלידה בגביע ממזונות אם **הגביע חביב** עליו
לאכלו בפני עצמו יברך עליו מזונות ועל הגלידה שהכל,
ואם **אינו חפץ בגביע** ואכלו רק כי נטפל לגלידה, מברך
רק שהכל. (אג"מ או"ח ח"ד מג) וי"א שבאוכלו **ביחד** עם
הגלידה מברך רק שהכל. (מבית לוי חט"ז ע"י פא).

ברכת המוציא בכל שהוא

כח. האוכל פת אפילו כל שהוא מברך עליו המוציא,
ולאחריו אינו מברך כלום בפחות מכזית. (שו"ע ס"ט מ"ב ס"ק
מז).

פת שפיררו ובישלו

כט. פת שפיררו ובישלו **בכלי ראשון** שעמד על האש או
שהיה יד סולדת, אם יש בהם כזית אף אם אין להם תואר
לחם מברך עליהם המוציא, ואם אין בהם כזית אף אם
יש בהם תואר לחם מברך מזונות ומעין שלש, אף אם קבע
עליהם סעודה. ואם **עירה עליהם רותחים** הרי זה ספק

אם נחשב בישול, וכן אם **טיגנם במשקה** מועט מחלוקת
אם דינו כבישול, ולכן אם אין בפירורים כזית ויש תואר
לחם יברך על פת אחר. (שו"ע ס"י מ"ב ס"ק נב-נד).

פירורי מצה המטוגנים

ל. פירורי מצה המטוגנים ומדובקים ביחד, י"א לברך
עליהם המוציא, כיון שיש בהם תואר לחם. (חזו"א או"ח כו ט)
וי"א לברך מזונות. (שו"ת מהרש"ם ח"ח פא, שבה"ל ח"ז כז) **וטוב**
או שיבשלום קודם או יאכלום בתוך הסעודה. (הגרש"ז
אורבך תן ברכה ק"י התשו"י עמ"י י, ועוד).

פת שפיררו ולא בישלו

לא. פירורי לחם **שאינו מבושלים** או שהיו בכלי שני,
ומחוברים על ידי דבש ומרק וכדומה, או שהיו **שרויים**
במים עד שנתלבן המים, אם יש עליהם **תואר לחם** אף
אם אין בהם כזית, או אין עליהם תואר לחם ויש בהם
כזית, מברך **המוציא**, ואם אין בהם לא תואר לחם ולא
כזית מברכים **מזונות**. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק נב).

פירור וחזר וגיבלם

לב. אם פירר הלחם עד **שהחזירם לסולת** וחזר וגיבלם
בשומן וכיוצא בו, כגון **קניידליך** אם **בישלו** בקדירה או
טיגנם במשקה במחבת מברך מזונות אף אם יש בהם
כזית, ואם **אפאן** לא יאכלם אלא בתוך הסעודה אלא אם
נילוש ברוב שומן או דבש מברך מזונות, ואם גיבלן רק
במים מברך המוציא. (מ"ב ס"ק נט).

לג. אם **פירר פת דק דק** ואינו לא מבושל ולא מחובר, אף
שאינו בו כזית ולא תואר לחם מברך המוציא. (שו"ע שם).